

บทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
ในเขตพื้นที่อำเภอทองไทร จังหวัดสุโขทัย

The Roles and Leadership of Sub-District and Village Headmen:
Affecting Sustainable Community Development in the Area of
Kong Krailat District, Sukhothai Province

นันทสรย์ บัวเฟื่อน¹ ธนัสธา โรจนตระกูล² กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์³

Nanthasai Buaphuean, Tanastha Rojanatrakul, Kampanart Wongwatthanaphong

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยประชากรที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 338 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test และสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการรายงานต่อทางราชการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการที่เกี่ยวกับคดีอาญา และภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณลักษณะของผู้นำ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะผู้นำเชิงสถานการณ์

2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ รายได้ สถานภาพ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอทองไทร จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ควรพัฒนาความสามารถของตนเองในด้านคุณลักษณะผู้นำที่ดี โดยสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาทักษะการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเกี่ยวกับ

Received: 2024-05-31 Revised: 2024-06-18 Accepted: 2024-06-20

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration, Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: nanthasai.b@psru.ac.th

² ผศ.ดร., อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Asst. Prof. Dr., Lecturer of Faculty Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: tanastha.r@psru.ac.th

³ รศ.ดร., อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Assoc. Prof. Dr., Lecturer of Faculty Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: kampanart_wk@yahoo.com

คดีอาญา การประนีประนอมข้อพิพาท ป้องกันการกระทำที่ผิดกฎหมาย จัดระเบียบสังคม และให้ความช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน

คำสำคัญ (Keywords): บทบาทและภาวะผู้นำ; กำนันผู้ใหญ่บ้าน; การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the roles and leadership of sub-district and village headmen; 2) to compare personal factors affecting opinions on their performance; 3) to study guidelines for developing their roles and leadership affecting the success of sustainable community development. It was mixed methods research. The population used in the questionnaire consisted of 338 sub-district and village headmen, and assistant village headmen; and for the semi-structured interview there were 18 key informants. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, t-test, F-test, and content analysis in qualitative research.

The research showed the followings:

1. The roles of sub-district and village headmen were overall at a high level ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.11). With consideration of each aspect, reporting to the government was at the highest average and regarding criminal cases was at the lowest average. Their leadership was overall at a high level ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.15); with consideration of each aspect, the highest average was leadership characteristics and the lowest average was situational leadership characteristics.

2. The personal factors consisted of different occupations, income, status, job positions; and holding the position affected opinions on their performance in the area of Kong Krailat District, Sukhothai province differently at the statistically significant level of 0.05.

3. The guidelines for developing their roles and leadership should include their abilities in good leadership characteristics: supporting, promoting and developing skills in crime case management, dispute resolutions, illegal act prevention, social organization, and assistance provision for those suffered.

Keywords: roles and leadership; sub-district and village headmen;
sustainable community development

บทนำ (Introduction)

กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมาอย่างยาวนานและยังคงดำรงอยู่ถึงปัจจุบัน รวมถึงเป็นผู้นำที่มีแรงผลักดันเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและองค์กรขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างสร้างสรรค์ ทั้งยังสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีเพื่อให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นตามความคาดหวังเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีทำหน้าที่บริหารจัดการและพัฒนาชุมชนตามเป้าหมายของแต่ละชุมชนที่ต้องการ โดยเฉพาะคุณลักษณะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความเชื่อมั่นและ

ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน หากกำนันผู้ใหญ่บ้านมีคุณลักษณะตรงตามความต้องการของชุมชนก็จะได้รับความร่วมมือจากประชาชนในทุกๆ ด้าน เป็นอย่างดีทั้งยังสามารถต่อยอดนำมาซึ่งการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ (พิชยุตม์ อินทะเสน, 2563: 1294-1295)

อนึ่ง กำนันผู้ใหญ่บ้านถือเป็นผู้นำในระดับชุมชนและเป็นกลไกของรัฐในระดับที่สำคัญที่สุด เนื่องจากกำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถนำพาชุมชนของตนไปสู่การพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ทั้งนี้ การตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ขึ้นทั่วประเทศ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล และต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญพ.ศ. 2540 ส่งผลให้มีการยกฐานะสุขาภิบาลเดิมขึ้นเป็นเทศบาลตำบล มีการกำหนดแผนงานและขั้นตอนให้มีกระจายอำนาจและถ่ายโอนงานให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยมีการปฏิรูประบบการบริหารงานภาครัฐแบบใหม่ที่มีเป้าหมายในการบริหารที่มุ่งเน้นในเรื่องที่มีประสิทธิภาพและประเมิณผลงาน มีเกณฑ์วัดความพึงพอใจของผู้รับบริการคือประชาชน รวมทั้งมีระบบการงบประมาณและการตรวจสอบการใช้งบประมาณที่แตกต่างไปจากเดิม ย่อมมีผลกระทบต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านโดยตรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากพื้นฐานของกำนันผู้ใหญ่บ้านมิได้มีฐานะเป็นข้าราชการเต็มตัวและมีได้เป็นพนักงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งการทำความเข้าใจในบทบาทและอำนาจหน้าที่ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพความเป็นภาวะผู้นำท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ย่อมกระทำได้ด้วยความลำบากยากยิ่งหรือถึงแม้ว่ากระทำได้ดีก็ย่อมไม่มีความเป็นธรรมแก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน (จุฑาสนันท์ ตั้งตรีวิระกุล, 2565: 51-52)

ภาวะความเป็นผู้นำ เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการนำหรือการทำให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติตามส่งผลให้ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความแตกต่างกัน เนื่องจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลสำคัญที่จะกระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมและชักนำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งหากกำนันผู้ใหญ่บ้านมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำมากเพียงใดก็ย่อมได้รับความเชื่อถือและความไว้วางใจ รวมทั้งได้รับความร่วมมืออันดี ทั้งจากข้าราชการและราษฎรในการพัฒนาชุมชน ตำบล หมู่บ้านและทำให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จอย่างสูงสุด อันจะส่งผลให้การประสานความต้องการของประชาชนกับการดำเนินงานของส่วนราชการเป็นไปอย่างมีดุลยภาพ (อัมรินทร์ พานัด, 2563: 5) ทั้งนี้ จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีพฤติกรรมที่ขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ขาดการมีภาวะผู้นำ ขาดความกล้าหาญในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ขาดความยืดหยุ่นในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ และไม่สามารถจูงใจราษฎรในการสร้างความร่วมมือกันพัฒนาชุมชนร่วมกันได้ รวมถึงอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านบางอย่างมิได้ปฏิบัติตามสถานภาพและบทบาทของตนที่อยู่ในตำแหน่งนั้นๆ ส่งผลให้ชุมชนหลายแห่งไม่สามารถดำเนินการพัฒนาชุมชนภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง (ศรีสกุล เจริญศรี, 2558: 45)

กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสนับสนุนการบริหารงานราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด รับรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน หากขาดกำนันผู้ใหญ่บ้านอาจจะส่งผลให้ประชาชนในชุมชนได้รับเดือดร้อน ทั้งในเรื่องความผูกพันของลูกบ้าน การช่วยเหลืออำนวยความสะดวก การให้คำปรึกษา และการว่ากล่าวตักเตือนลูกบ้านเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยภายในท้องถิ่น รวมถึงขาดการระดมความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยศึกษาจากความเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาการอำเภอ ปลัดอำเภอ และนายอำเภอ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นแนวทางต่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อราษฎรและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดสุโขทัย รวมทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียง ซึ่งจะทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีศักยภาพ มีภาวะผู้นำเพิ่มขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของชุมชน การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดสุโขทัย

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบของการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ด้วยการสอบถามความเห็นจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ตามทฤษฎีภาวะผู้นำ ของสฤเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544: 214-216) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้นำ ผู้นำเชิงพฤติกรรม ผู้นำเชิงสถานการณ์ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และศึกษาบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (อัมรินทร์ พานิต, 2563: 56) ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้อำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการรายงานต่อทางราชการ และการบริการ ด้านการนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร ด้านกิจการสาธารณะประโยชน์ ด้านการที่เกี่ยวกับคดีอาญา และด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น รวมถึงเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

1.2 ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 11 ตำบล 109 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 338 คน ดังนี้

1. กำนันประจำตำบล จำนวน 11 คน
2. ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 109 คน
3. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 218 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกตามขอบเขตการศึกษาแบบเจาะจงพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 18 คน ดังนี้

1. นายอำเภอองไกรลาศ จำนวน 1 คน
2. ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง จำนวน 1 คน
3. ปลัดอำเภอฝ่ายบริหารงานปกครอง จำนวน 1 คน
4. พัฒนาการอำเภอองไกรลาศ จำนวน 1 คน
5. ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 1 คน
6. กำนันประจำตำบล 10 ตำบล จำนวน 10 คน
7. ประชาชนในเขตพื้นที่ จำนวน 3 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 11 ตำบล 109 หมู่บ้าน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2566 ถึงเดือนพฤษภาคม 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามลักษณะให้เลือกตอบ (Checklists) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ตำแหน่ง และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยแบ่งคำถามออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ และด้านบทบาทหน้าที่ ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก (in-depth interview) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured interview) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

ผู้วิจัยจัดทำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์เข้าพื้นที่เก็บข้อมูลจากที่ทำการปกครองอำเภอองไกรลาศ อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลการตอบแบบสอบถามกับกำนันทุกตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน จำนวน 109 หมู่บ้าน ในวันประชุมประจำเดือนกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย และตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทั้งหมด

แบบสัมภาษณ์

นำเสนอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากที่ทำการปกครองอำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยนำเสนอถึงนายอำเภอองไกรลาศ ปลัดอำเภอ พัฒนาการอำเภอองไกรลาศ กำนันทุกตำบล และประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภอองไกรลาศ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ลงพื้นที่ดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง โดยตั้งคำถามในการพูดคุยถึงประเด็นเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่มีความจำเป็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำ ซึ่งผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์พูดคุยด้วยความระมัดระวังและเป็นกันเอง

ดำเนินการจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) โดยรวบรวมข้อมูลและบันทึกเทปถอดเทปจากการสัมภาษณ์ เพื่อมิให้ลืมข้อมูลและทำการสรุปข้อมูลที่ได้จากบทสัมภาษณ์ภาคสนามและเพื่อได้บททวนให้ทราบได้ว่าได้ข้อมูลเพียงพอหรือไม่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ตำแหน่ง และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้อธิบายปัจจัยด้านบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis)

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 2 ตัวแปร ด้วยวิธีการทดสอบค่า t-test สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม และทดสอบค่า F-test สำหรับตัวแปรที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป เพื่อวิเคราะห์กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกถ้อยคำแบบคำต่อคำหรือข้อความที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแสดงความเห็นและนำมาตีความ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญเพื่อตรวจสอบสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุระหว่าง 46-55 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือนที่

5,001-10,000 บาท สถานภาพส่วนใหญ่สมรสแล้ว ปัจจุบันดำรงตำแหน่งงานเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งมาเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี

2. บทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอ กงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรายงานต่อทางราชการและการบริการ ($\bar{X}$ = 4.61) รองลงมาคือ ด้านการใช้อำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรและรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X}$ = 4.48) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการที่เกี่ยวกับคดีอาญา ($\bar{X}$ = 3.98)

3. ภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอ กงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ คุณลักษณะของผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.62) รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะของผู้นำเชิงพฤติกรรม ($\bar{X}$ = 4.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะของผู้นำเชิงสถานการณ์ ($\bar{X}$ = 4.13)

4. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอ กงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยใช้สถิติ t-test และ F-test พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ รายได้ สถานภาพ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอ กงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอ กงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ไม่แตกต่างกัน

5. แนวทางการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอ กงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย พบว่า

5.1 กำนันผู้ใหญ่บ้านควรมีการพัฒนาความสามารถของตนเองในด้านคุณลักษณะผู้นำที่ดี เป็นผู้มีความเสียสละเวลาส่วนตน เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งภาวะผู้นำต้องพิจารณาจากการศึกษาเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจและเกิดความชำนาญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเข้ารับการฝึกอบรม ทบทวนความรู้ความสามารถ เพื่อทราบถึงข้อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ทั้งยังส่งเสริมและปลูกฝังให้ปฏิบัติหน้าที่โดยเน้นความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใส ซื่อตรงเที่ยงธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ปรึกษาให้กับราษฎรในหมู่บ้าน และให้ความสำคัญกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน มุ่งเน้นให้กำนันผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญต่อบทบาทในฐานะการเป็นผู้นำชุมชน เพื่อการบริหารและพัฒนาท้องถิ่น น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถนำความรู้ความเข้าใจของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาตนเองและชุมชน

5.2 ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีอาญา การประนีประนอมข้อพิพาทต่างๆ ป้องกันการกระทำที่ผิดกฎหมาย ป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย จัดระเบียบสังคม ประสานงานและแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือหรือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน และงานสำคัญตามนโยบายของรัฐบาล โดยการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ ความสามารถ ให้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกัน บรรเทาสาธารณภัย มีเครื่องมือที่เพียงพอ มีการเตือนภัย และมีการซักซ้อมอย่างสม่ำเสมอ ทั้งยังจัดฝึกอบรมการทำงาน

แบบองค์รวมและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้านควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้าน ให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 กรรมาการปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ควรให้การสนับสนุนงบประมาณและจัดสรรทรัพยากรในด้านการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เพียงพอในทุกๆ ด้าน เนื่องจากกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทั้งยังเน้นย้ำเรื่องระเบียบวินัยของกำนันผู้ใหญ่บ้านและเอาจริงเอาจังในการดำเนินการทางวินัย เพื่อสร้างความเที่ยงตรงชอบธรรมและสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ราษฎร ตลอดจนพิจารณาเงินค่าตอบแทน เบี้ยเลี้ยง เพิ่มสวัสดิการต่างๆ หรือค่าตอบแทนพิเศษในพื้นที่เสี่ยงภัยอย่างเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน รวมถึงจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้กิจกรรม โครงการหรือแผนพัฒนาเป็นไปด้วยความรวดเร็วต่อเนื่อง สอดคล้องกับนโยบายสำคัญหรือภารกิจของรัฐ ตลอดจนความต้องการของประชาชนและการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย สามารถสรุปประเด็นและนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

ด้านการใช้อำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรและรักษาความสงบเรียบร้อย อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านจัดกิจกรรมทางศาสนา จัดอาสาทำความดี สร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง โดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และส่งเสริมการพบปะกันในหมู่บ้านชุมชนเพื่อร่วมพูดคุย ร่วมคิด ร่วมทำ รับผลประโยชน์ร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการปกครอง (2556: 19) ที่กล่าวว่า การใช้อำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรและรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่หลักที่กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องส่งเสริมการสร้าง ความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชน โดยการมุ่งเน้นให้ประชาชนห่างไกลยาเสพติดและปลอดภัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของนนุช โพธิ์สาน (2562) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใหญ่บ้านดำเนินการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ เพื่อลดความขัดแย้งและป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งส่งเสริมความสามัคคีสมานฉันท์ โดยการจัดงานประเพณี กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์ การจัดเวทีรับฟังความเห็นของประชาชนให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

ด้านการรายงานต่อทางราชการและการบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านรายงานข่าวสารหรือเหตุการณ์ผิดปกติและรายงานผลการปฏิบัติงานต่อนายอำเภอ ซึ่งจะต้องรายงานทันที รวมถึงรับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อนความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ สอดคล้องกับแนวคิดของ ภักดิ์ เทพขจร (2553: 63) ที่กล่าวว่า อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน คือ การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎรในพื้นที่การปกครองของตน โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านถือเป็นตัวกลางระหว่างราชการและประชาชนในการนำข่าวสารของทางราชการไปแจ้งแก่ราษฎรและนำความต้องการของราษฎรไปแจ้งแก่ทางราชการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมรินทร์ พานัด (2563) ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรายงานต่อทางราชการ

และการบริการ ดำเนินการจัดประชุมระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อตรวจสอบและรายงานเหตุการณ์ไม่ปกติในพื้นที่ต่อนายอำเภอหรือหน่วยงานอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

ด้านการนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจัดการประชุมระหว่างราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำและชี้แจงประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการขอรับบริการจากหน่วยงานของรัฐผ่านช่องทางสื่อในพื้นที่แก่ราษฎร และปฏิบัติตามภารกิจระเบียบแบบแผนทางราชการ สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการปกครอง (2556: 20) ที่กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร ได้แก่ จัดประชุมแก่ราษฎรชี้แจงราษฎรให้มีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ให้การสนับสนุนส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิวิช ศรีกุล (2563) ผลการวิจัยพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในด้านการนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร โดยการจัดประชุมราษฎรและคณะกรรมการ หมู่บ้าน เพื่อชี้แจงข่าวสารราชการแก่ราษฎร และเป็นตัวกลางระหว่างราชการกับประชาชนในการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับแจ้งจากราชการไปประกาศให้ราษฎรรับทราบ

ด้านกิจการสาธารณะประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านร่วมมือช่วยเหลือนายอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินและสิ่งของ ซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อื่นในตำบล และให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพ เพื่อให้ราษฎรมีความเป็นอยู่ที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Bass (1985) ที่กล่าวว่า ผู้นำจะใช้ภาวะผู้นำคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพองค์กรต่อปัจเจกบุคคลยกระดับของการตระหนักรู้ของผู้ตาม ซึ่งเป็นกระบวนการในการใช้อำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดการพัฒนาอย่างก้าวหน้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภิสรา ธารประเสริฐ (2563) ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ คือ มีจิตสาธารณะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการทำงานเชิงรุกต่อท้องถิ่นเป็นการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพ เพื่อให้ราษฎรมีความเป็นอยู่ที่ดี

ด้านการที่เกี่ยวกับคดีอาญา อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการตรวจค้นและจับกุมผู้กระทำความผิดหรือจัดการให้เป็นไปตามหมายจับหรือหมายค้นผู้ต้องสงสัยในพื้นที่ตามคำสั่งทางราชการส่งพนักงานสอบสวน สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมการปกครอง (2556: 20) ที่กล่าวว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านเมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่าได้มีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ทราบ หรือถ้าเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านนั้นให้ทราบหรือเมื่อตรวจพบของกลางเกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายให้แจ้งเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงนุช โพธิ์สาน (2562) ผลการวิจัยพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีการปฏิบัติงานตามบทบาทเกี่ยวกับคดีอาญา เป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิดประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญา สอดส่องพฤติกรรมและบำบัดฟื้นฟู สร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ป้องกันการพนันและแหล่งอบายมุขในพื้นที่

ด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่เป็นนายทะเบียนประจำหมู่บ้าน รับแจ้งเกิด แจ้งตาย แจ้งย้ายที่อยู่ ออกเอกสารหลักฐานที่สำคัญ ซึ่งจะใช้อ้างอิงหรือแสดงสิทธิของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมการปกครอง (2556: 21) ที่กล่าวว่า ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง กรณีมีคนเกิด คนตาย ย้ายที่อยู่ หรือสิ่งปลูกสร้าง รื้อถอนบ้าน

เมื่อรับเรื่องจากราษฎรแล้วส่งต่อนายทะเบียนอำเภอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมรินทร์ พานัด (2563) ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น โดยการดำเนินการรับแจ้งกรณีมีคนเกิด คนตาย หรือย้ายที่อยู่ ดำเนินการแจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน

2. ภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอ กงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

คุณลักษณะของผู้นำ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นและมีความห่วงใย เอื้ออาทรแก่ราษฎรในชุมชน มีศักยภาพที่ดีเหมาะสมกับการดำรงตำแหน่ง มีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา สอดคล้องกับแนวคิดของพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ (2565: 368) ที่กล่าวว่า ผู้นำคือบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเหมาะสมต่อตำแหน่ง ได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น ซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าในการดำเนินงานต่างๆ ต้องอาศัยบุคคลที่เป็นผู้นำและมีความเป็นผู้นำจึงจะทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมรินทร์ พานัด (2563) ผลการวิจัยพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่มีภาวะผู้นำที่สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะภาวะผู้นำที่ปรากฏจะแสดงออกมาให้เห็นในรูปของผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและการมีภาวะผู้นำจะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของชุมชนและประชาชนเป็นอย่างมาก

ด้านคุณลักษณะของผู้นำเชิงพฤติกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชนเหมาะสมกับการดำรงตำแหน่ง มีความรับผิดชอบหน้าที่ พร้อมเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ สามารถนำความรู้มาถ่ายทอดสู่การพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ กัญท์ภูภัทร์ ศุภะกุลสวัสดิ์ และสิริมาศ หมั่นสาย (2565: 58) ที่กล่าวว่า ผู้นำเป็นบุคคลหนึ่งที่จะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้การส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกันและพากันไปสู่จุดหมายปลายทางที่วางไว้ร่วมกัน โดยเรียนรู้หลักการแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาองค์การ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรายุทธ์ หอมจันทร์ (2563) ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด มีความซื่อตรงต่อผู้อื่น ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ มีความรับผิดชอบร่วมมื้อมุ่งมั่นทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ และไม่ร่วมกันทำงานที่ผิดกฎหมายหรือผิดระเบียบข้อบังคับ

ด้านคุณลักษณะของผู้นำเชิงสถานการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของราษฎรมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติงานและกำหนดวิสัยทัศน์ตั้งเป้าหมาย วางแผนการพัฒนาชุมชนไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ พิษุทธิ์ อินทะเสน (2563: 1299) ที่กล่าวว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีการวางแผนที่ดี จะทำให้สามารถกำหนดแผนในการพัฒนาชุมชนได้อย่างชัดเจน นำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริกาญจน์ เอี่ยมอาจหาญ (2564) ผลการวิจัยพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ จัดทำแผนพัฒนาชุมชนและบทบาทความร่วมมือในด้านอื่นๆ ส่งเสริมการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในชุมชนท้องถิ่นและนำข้อเสนอแนะของประชาชนมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

ด้านคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้จะเป็นเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความคิดริเริ่มปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน กระตุ้นให้คณะกรรมการหมู่บ้านและราษฎรมีแรงจูงใจกระตือรือร้นและส่งเสริมผลักดันให้เกิดการพัฒนาตำบลหรือหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้า รวมทั้งส่งเสริมให้ราษฎรมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ มะลิ ทิพย์ประจง (2563: 116) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยผู้นำต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมอยู่ตลอดเวลาและสามารถปรับตัวจัดการกับเหตุการณ์วิกฤติต่างๆ มีแนวคิดและเทคนิคการบริหารที่พัฒนาขึ้นมาใหม่และทันสมัยโดยเฉพาะในสังคมโลกปัจจุบันที่เป็นโลกยุคข้อมูลข่าวสารมีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการอย่างแพร่หลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาสันต์ ตั้งตรีวีระกุล (2565) ผลการวิจัยพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีความกล้าเปลี่ยนแปลงหรือริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีปัจจุบันมาปรับใช้ในระบบการสื่อสาร ตลอดจนมีการส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนได้นำองค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มาปรับสู่แผนการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอคลองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีอาชีพ รายได้ สถานภาพ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอคลองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีสถานภาพสมรสมีพันธะทางครอบครัวมีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ผู้ที่มีความพร้อมในด้านอาชีพ มีรายได้ที่มั่นคง สามารถให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำหรือมีอาชีพที่ไม่มั่นคง หากกำนันผู้ใหญ่บ้านมีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งมาเป็นระยะเวลานาน จะทำให้ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ลดลง ส่วนตำแหน่งงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านจะมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Broom & Selznick (1968) ที่กล่าวถึงบทบาทว่าในแต่ละบทบาทจะถูกกำหนดโดยองค์กรทางสังคมที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน หรือองค์กรอื่นๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิดา จิตต์ล้ำเลิศกุล (2561) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ รายได้ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง มีความสัมพันธ์กับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริง ซึ่งอธิบายได้ว่าการที่มีอาชีพ รายได้ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่แตกต่างกัน จะทำให้มีผลต่อระดับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่แตกต่างกัน ซึ่งการที่มีอาชีพและรายได้แตกต่างกัน จะทำให้มีผลในความใกล้ชิดและรับรู้ถึงบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ส่วนระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง หากกำนันผู้ใหญ่บ้านมีการดำรงตำแหน่งเป็นเวลานาน จะทำให้เห็นถึงบทบาทมากกว่าผู้ที่เพิ่งเข้ามาดำรงตำแหน่ง

4. แนวทางการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอคลองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

กำนันผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการพัฒนาความสามารถของตนเองในด้านคุณลักษณะผู้นำที่ดี เป็นผู้มีความเสียสละเวลาส่วนตน เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งภาวะผู้นำต้องพิจารณาจากการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจ ตลอดจนเกิดความชำนาญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพื่อนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเข้ารับการฝึกอบรม ทบทวนความรู้ความสามารถ เพื่อทราบถึงข้อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ทั้งยังส่งเสริมและปลูกฝังให้ปฏิบัติหน้าที่โดยเน้นความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใสซื่อตรง เที่ยงธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ปรึกษาให้กับราษฎรในหมู่บ้าน และให้ความสำคัญกับการ

ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีการดำเนินนโยบาย แผนพัฒนาบุคลากร กระบวนการศึกษาของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยให้มีกลุ่มองค์กรภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิวิช ศรีกุล (2563) ผลการวิจัยพบว่า ควรจะอบรมและให้ความรู้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อการพัฒนาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานในหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อให้กำนันผู้ใหญ่บ้านนำความรู้ที่ได้รับไปทำการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้นแก่ราษฎร และควรจัดให้มีการฝึกอบรมการให้ความรู้ให้คำแนะนำเพื่อยกระดับความคิดและปรับเปลี่ยนทัศนคติแก่ประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและให้ความร่วมมือกับกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน

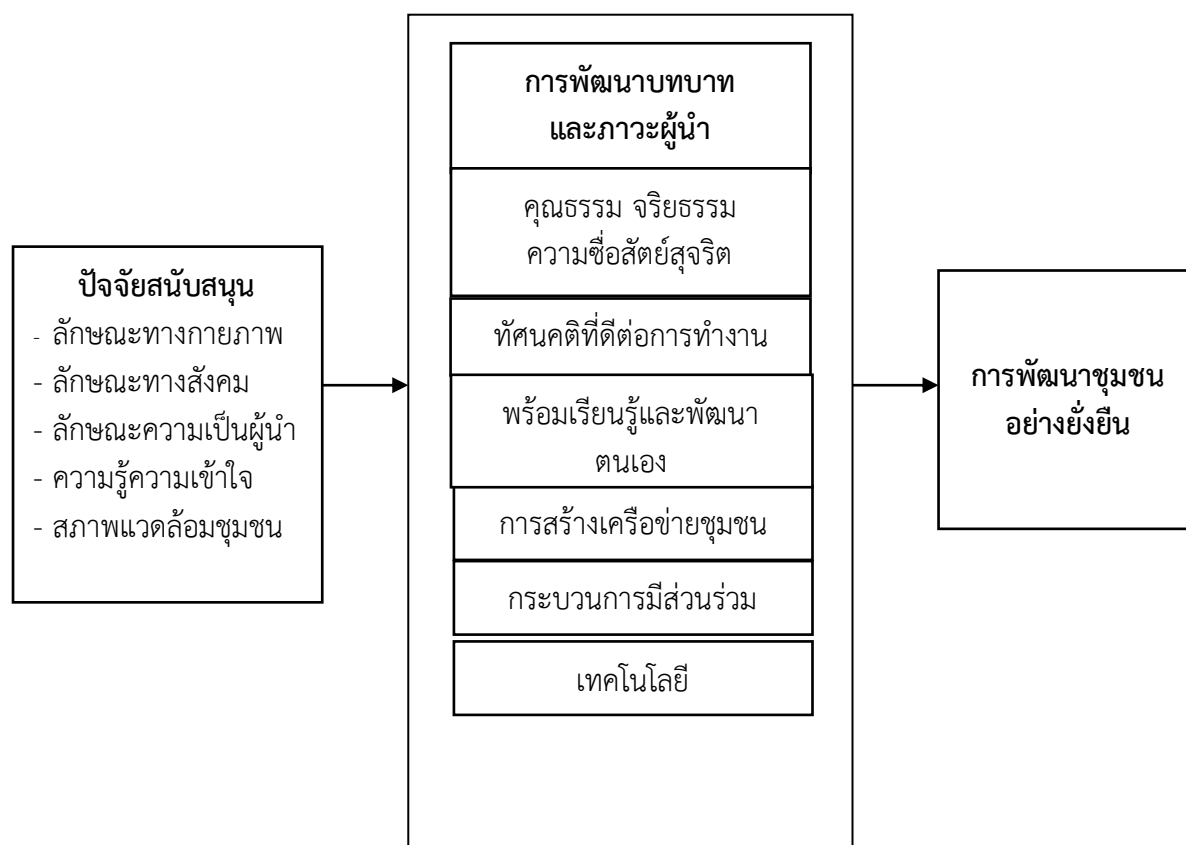
ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในด้านการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีอาญา การประนีประนอมข้อพิพาทต่างๆ ป้องกันการกระทำที่ผิดกฎหมาย ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย จัดระเบียบสังคม ประสานงานและแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน และงานสำคัญตามนโยบายของรัฐบาล โดยการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ ความสามารถ ให้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกัน บรรเทาสาธารณภัย มีเครื่องมือที่เพียงพอ มีการเตือนภัย และมีการซักซ้อมอย่างสม่ำเสมอ ทั้งยังจัดฝึกอบรม การทำงานแบบองค์รวม และแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ รวมทั้งส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้านควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้และความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการได้อย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภิสรา ธารประเสริฐ (2563) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยและที่ทำการปกครองอำเภอ ควรจะมีการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาลโดยการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ให้ผู้ใหญ่บ้านจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกัน บรรเทาสาธารณภัยและด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ โดยการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้มีการทำงานแบบองค์รวมและแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ

กรมการปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนงบประมาณและจัดสรรทรัพยากรในด้านการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เพียงพอในทุกๆด้าน เนื่องจากกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทั้งยังเน้นย้ำเรื่อง ระเบียบวินัยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเอาจริงเอาจังในการดำเนินการทางวินัย เพื่อสร้างความเที่ยงตรงชอบธรรมและสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ราษฎร ตลอดจนสร้างดุลยภาพในการบริหารและการพัฒนาท้องถิ่นด้วยความราบรื่น และพิจารณาเงินค่าตอบแทน เบี้ยเลี้ยงเพิ่มสวัสดิการต่างๆ หรือค่าตอบแทนพิเศษในพื้นที่เสี่ยงภัยอย่างเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวรพรรณกร โพธิ์บุบผา (2565) ผลการวิจัยพบว่า ภาครัฐควรจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ พิจารณาเงินค่าตอบแทนตำแหน่ง และสวัสดิการต่างๆ ให้กับผู้ใหญ่บ้านอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้ยึดมั่นในแนวทางการทำงานตามระบอบประชาธิปไตย และเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาหมู่บ้าน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านประกอบไปด้วย ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม ลักษณะความเป็นผู้นำ การมีความรู้ความเข้าใจ และสภาพแวดล้อมชุมชน ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านเปรียบเสมือนกระจกเงาบานใหญ่ที่ส่องให้เห็นลักษณะของการทำงานของภาครัฐที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมของชุมชน โดยต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนและชุมชน รวมทั้งการมีมนุษยสัมพันธ์ดี ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติหน้าที่ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาเรื่องบทบาทและภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 บทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการที่เกี่ยวกับคดีอาญา กรมการปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมาย ระเบียบแบบแผน หรือข้อควรปฏิบัติในการประนีประนอมข้อพิพาทของราษฎรที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และวางแผนการป้องกันการกระทำความผิดทางกฎหมายในหมู่บ้านอย่างเคร่งครัด

1.2 ภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านคุณลักษณะผู้นำเชิงสถานการณ์ ควรจัดฝึกอบรมและพัฒนาระบบผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดการเพิ่มพูนทักษะความรู้ ความสามารถ และกระตุ้นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมอบอำนาจความรับผิดชอบในการตัดสินใจให้แก่ราษฎร

1.3 ภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ควรเปิดโอกาสให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงาน ปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิดริเริ่มแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม การสนทนากลุ่ม เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยศึกษาตัวแปรที่มีผลต่ออำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้มีความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กัณฑ์ภูภัทร์ ศุภะกุลสวัสดิ์ และสิริมาส หมื่นสาย. (2565). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์การสมัยใหม่. *Journal of Modern Learning Development*. 7(8): 56-60.
- กรมการปกครอง. (2556). *คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- จุฑาสันท์ ตั้งตรีวิระกุล. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*. 9(8): 49-54.
- ธิดา จิตต์ล้ำเลิศกุล. (2561). *บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริงและที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นงนุช โพธิ์सान. (2562). *การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปภินวิช ศรีกุล. (2563). *ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปวรวรรณกร โพธิ์บุผา. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2565). ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความหมายและความสำคัญสำหรับการศึกษาภาวะผู้นำ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 7(2): 365-378.

- พิชยุตม์ อินทเสน (2563). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 8(4): 1294-1307.
- ภัทริยา เทพขจร. (2553). ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสถานะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 กับอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน. *สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.* 3(1): 59-78.
- มะลิ ทิพย์ประจง. (2563). ภาวะผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ที่ 21. *Journal of Roi Kaensarn Academi.* 5(2): 116-120.
- ศรีสกุล เจริญศรี. (2558). *ธรรมาภิบาล วัฒนธรรมองค์การ กับประสิทธิผลองค์กร ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.*
- ศุภิสรา ธารประเสริฐ. (2563). *ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.*
- สรายุทธ์ หอมจันทร์. (2563). ภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.* 7(1): 163-191.
- สิริกาญจน์ เอี่ยมอาจหาญ. (2564). สถานภาพและบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับเทศบาลตำบล จังหวัดนครนายก. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.* 12(2): 49-52.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2544). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและปฏิบัติ.* เชียงราย: สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- อัมรินทร์ พานัด. (2563). *อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.*
- Bass, B.M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations.* New York: The free Press.
- Broom, L. & Selznick, P. (1968). *Sociology: A Text with Adapted Readings.* (4th ed.). New York: Harper and Row.

